

ВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИСЬКОЇ ПАРАДИГМИ ЯК ПІДГРУНТЯ ВСТАНОВЛЕННЯ УМОВ ПРАЦІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В сучасних умовах на порядок денний постає питання щодо визначення місця та ролі людини в трудових відносинах, окреслення основних проблем забезпечення прав і свобод людини і громадянина в царині праці, можливості їх вирішення для розбудови інститутів трудового права на основі принципів верховенства права та законності в інтересах вимог громадян, встановлення умов праці з врахуванням усіх потреб працівника, розробленню дієвого та ефективного механізму правового захисту прав та свобод людини і громадянина у трудових відносинах.

Важливим компонентом будь-якої правової системи є інститут прав і свобод людини. Це складне і багатогранне поняття виражає не потенційні, а реальні можливості його власника, закріплені конституцією держави та іншими нормативними актами. З огляду на це, питання про єдність прав і свобод людини і громадянина у демократичному суспільстві нині набуває все більшої актуальності в юридичній літературі і підлягає більш широкому дослідженню.

Закріплення в Конституції України [1] демократичного напрямку розвитку політичної системи й проголошення України правовою державою передбачає, що українська спільнота нині все ще стоїть лише на межі переходу до громадянського суспільства, тому особливої уваги заслуговує питання розвитку відносин у сфері реалізації прав і свобод людини. Перехід від постіндустріального суспільства обумовив переоцінку ціннісних орієнтирів, серед яких перше місце посідає людина та її духовний світ [2, с. 9].

Визнання людини вищою соціальною цінністю є важливим кроком на шляху розбудови громадянського суспільства, оскільки людина є цінністю не лише для самої себе, але і для всього суспільства, для соціуму. Оскільки ця цінність є найвищою, то жодне інше явище не може оцінюватися суспільством вище, аніж людина. Усі соціальні цінності мають бути підпорядковані, субординовані і пов'язані із цінністю людини, особливо в царині праці. У зв'язку з чим все більше актуалізується ідеологія людиноцентризму або «людино-орієнтована» ідеологія, відповідно до якої держава має «служити» інтересам громадян, тобто діяти заради і в ім'я приватних осіб шляхом всебічного забезпечення пріоритету їх прав, свобод та інтересів у публічній сфері [3, с. 11]. Такий підхід все більше набуває поширення на сторінках наукової літератури та визнання на рівні влади. Усе частіше від політиків та чиновників, суддів та депутатів можна почути заклики до орієнтації держави у процесі її функціонування на людину і громадянина, на їх запити та сподівання, на приведення прав працівників до міжнародних стандартів Таку тенденцію, безумовно, варто вітати і по можливості долучатися до її впровадження у життя, у тому числі через підготовку відповідних наукових публікацій, коментарів до законодавства тощо.

Європейська за своєю цивілізаційною належністю нація Україна має спиратися у своєму розвитку на європейську людиноцентричну систему цінностей, яка не раз доводила свою ефективність. Чергове її підтвердження – успіх наших сусідів, країн Центральної і Східної Європи, які продемонстрували динамічний випереджальний розвиток і стійкість суспільства в умовах кризи. У європейському світогляді інтелект, освіта, професійний досвід, соціальна мобільність беззаперечно визнаються головною складовою національного багатства та основним ресурсом соціально-економічного розвитку. В останні десятиліття до цих традиційних індикаторів конкурентоспроможності додалась здатність до креативності та

інновацій у професійній діяльності і соціальному житті, запорукою якої є високий творчий потенціал суспільства. Виходячи з свого європейського вибору, Україна започатковує процес змін, поділяючи основні ідеї і принципи Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та Європейської соціальної хартії, покладаючи в основу свого подальшого розвитку інтереси людини, її прагнення жити і творити в гармонії зі своїми цінностями, з суспільством і природою. Спираючись на цей підхід, Україні необхідно суттєво змінити бачення ролі людини в політичному, економічному і соціальному житті країни.

В умовах глобалізації людиноцентризм – це нова якість філософсько-освітнього розуміння ролі людини, котра сьогодні переважає як масштаби класичного антропоцентризму, гуманізму, моралізму, так і філософської антропології і персоналізму, оскільки виходить за їх межі. Тому людиноцентризм водночас є новою якістю інноваційного мислення людини, котра переважає масштаби гуманізму та виходить за межі філософської антропології. Перехід до нового «людиноцентриського» та ціннісно-орієнтованого суспільства можливий лише за умови переосмислення базових засад та орієнтирів побудови, функціонування й розвитку соціальних інститутів [4, с. 7].

Трудові відносини в умовах стрімкого реформування економічного й політичного ладу України з неминучістю зазнають суттєвого коригування. У зв'язку з цим постає завдання наукового осмислення змін і вироблення єдиних підходів до системи трудового права в цілому.

Панівною ідеєю реформування трудового законодавства з врахуванням соціально-економічних змін, побудови ефективного механізму діяльності органів державної влади в галузі трудового права має стати форма відображення закономірних зв'язків та зовнішнє вираження трудових відносин, що базуються на непопорушності прав та свобод людини і громадянина, спрямовані на перетворення державно-правового механізму забезпечення прав людини в сфері праці.

Глобалізація світових процесів поклала початок реформування трудового законодавства України шляхом імплементації норм міжнародного права в галузі трудових відносин в українське національне законодавство; приведення норм трудового законодавства до єдиної системи; адаптації українського законодавства до законодавства Євросоюзу.

У сучасних дослідженнях до умов праці відносять вимоги щодо охорони праці, порядку виконання трудової функції, обсягу роботи тощо. Так, О. І. Процевський визначає умови праці сукупністю соціальних та виробничих чинників, за яких здійснюється праця. До виробничих факторів відносять: технічні, санітарні, гігієнічні, виробничо-побутові та інші умови (наприклад, шкідливі, важкі, небезпечні умови праці), до соціальних – розмір оплати праці, тривалість робочого часу, відпустки [5, с. 103]. Виробничі фактори характеризують, передусім, умови роботи працівника.

Таким чином, умови праці, поділяються на соціальні (соціально-економічні), які розглядаються у широкому розумінні і характеризують відношення до них суспільства, а також виробничі, або умови праці безпосередньо на робочих місцях, тобто у вузькому розумінні.

Висновки. Забезпечення прав людини в сфері праці відбувається шляхом втілення у життя складного правового комплексу – механізму їх забезпечення. Тому, здійснюючи дослідження права на працю, та похідних від нього прав, першочерговим завданням є з'ясування механізму його забезпечення. Оскільки лише проголошення права Основним Законом держави не свідчить про можливість його безперешкодної практичної реалізації.

Високий рівень нормативного закріплення прав і свобод людини в державі не завжди доповнюється ефективною системою їх реалізації, тому однією з головних політико-правових проблем на сучасному етапі є забезпечення практичного втілення юридичних приписів в галузі прав і свобод людини і громадянина. Соціальне призначення такої діяльності обумовлено потребою у створенні належних умов для набуття прав на працю реального характеру.

Серед всіх елементів механізму гарантування прав громадян на працю, діяльність державних інститутів необхідно виокремлювати та наголошувати на їх особливому значенні.

Це пояснюється особливою роллю держави у захисті прав людини. Саме держава завдяки своїм інститутам може гарантувати перехід від пасивного визнання суб'єктивного права в його реально здійснення. Мета української держави сьогодні – досягнення реальної забезпеченості прав і свобод людини і громадянина в сфері праці.

Принцип визнання людини, її прав і свобод найвищою цінністю повинен надавати визначальний вплив на всю діяльність демократичної держави. Держава в умовах дії цього принципу не має

права в своїй діяльності виходити за встановлювані ним кордони взаємин з людиною. Інтереси захисту людини, її прав і свобод вимагають від держави активних дій і надання йому відповідних прав на випадок можливих порушень прав і свобод людини в повсякденному житті.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб у цивільному праві (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту) : монографія / Національна академія наук України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – Хмельницький : видавництво Хмельницького ун-ту управління та права, 2007. – 626 с.

3. Аверьянов В. Б. Обновление украинской административно-правовой доктрины на основе принципа верховенства права / В. Б. Аверьянов // Часопис Київ. ун-ту права. – 2008. – № 3. – С. 9–14.

4. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум // В. Г. Кремень. – К.: Грамота, 2007. – 576 с.

5. Процевський О. Новий зміст права на працю – основа реформування трудового законодавства України / О. Процевський // Право України. – 1999. – № 6. – С. 101–105.